

Liite Selvitys: Ilmiölähtöisyydellä kiinni maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun yhteensovittamisen ongelmiin

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta, Liikenne- ja viestintäministeriö, Ympäristöministeriö
29.6.2020
Tiedote 462/2020

Yhteiskunnalliset ja ympäristölliset ilmiöt kuten ilmastonmuutos edellyttävät strategista suunnitteluotetta, jossa maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun tavoitteet ja toimet sovitaan yhteen hallinnon eri tasoilla yhteiseen tilanne- ja tulevaisuuskuvaan perustuen. Tämä vaatii yhteispeliä lakisääteisten ja vapaamuotoisten suunnitteluvälineiden sekä yhteistyöfoorumien välillä. Lainsäädännön on mahdollistettava joustavasti tämä yhteispeli ja jätettävä tilaa aluelähtöisyydelle suunnitteluvälineiden valinnassa. Alueet tarvitsevat tuekseen jatkuvaa valtakunnallista liikennejärjestelmän ja aluerakenteen kehityskuvatyötä.

Yhä useammat yhteiskunnalliset ja ympäristölliset ilmiöt (esim. ilmastonmuutos) ja niistä johdetut poliittiset tavoitteet (esim. ilmastonmuutoksen hillitseminen) haastavat maankäytön ja liikenteen suunnittelujärjestelmiä, sillä ne eivät rajaudu vain yhden hallinnon tason tai sektorin piiriin. Ne eivät myöskään rajaudu alueellisesti eivätkä ajallisesti, vaan ulottuvat usealle aikaperspektiiville ja vaikuttavat useilla aluetasoilla, aina paikallisesta globaaliin.

Monitahoisiin ja laajoihin ilmiöihin vastaaminen edellyttää maankäytön ja liikenteen suunnittelujärjestelmiltä herkkyyttä eri suunnittelutasojen ja -sektoreiden tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteensovittamiseen. Tätä edistetään YHTÄJALKAA-hankkeessa laaditussa selvityksessä ”Strategisuus ja transskalaarisuus liikennejärjestelmäsuunnittelun ja alueidenkäytön suunnittelun yhteensovittamisessa”. Sen tuloksia hyödynnetään maankäyttöä, liikennejärjestelmäsuunnittelua ja aluekehittämistä ohjaavaa lainsäädäntöä uudistettaessa ja sovellettaessa sekä toimintatapoja kehitettäessä.

Ilmiöpohjainen strateginen suunnitteluote

Selvityksessä on kehitetty ilmiöpohjaista, strategista suunnitteluotetta, jolla tuetaan maankäytön ja liikennesuunnittelun sektoreiden tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteensovittamista hallinnollisesti ja temaattisesti monilla eri tasoilla. Yhteensovittamista on käsitelty alueellisesta ja ajallisesta näkökulmasta sekä suunnittelun vaikutusten arvioinnin ja organisoinnin näkökulmasta. Selvityksessä esitetään edellä mainittujen neljän näkökulman pohjalta, että ilmiöpohjaisuutta voidaan edistää nykyisten suunnittelujärjestelmien puitteissa ja niitä edelleen kehittämällä seuraavasti:

- ottamalla ilmiöt ja tasojen välinen yhteistyö tavoitteiden asettamisen ja suunnittelukohteiden rajaamisen lähtökohdaksi (alueellinen näkökulma);
- sovittamalla pitkän aikavälin tavoitteita ja lyhyen aikavälin toimia yhteen strategisen skenaariopohjaisen tavoitteiden asettamisen ja ”rullaavan” toiminnan ohjelmoinnin avulla (ajallinen näkökulma);
- rajaamalla vaikutusten arviointia rohkeasti suunnitelmien luonteen ja tavoitteiden perusteella sekä ohjelmoimalla se osaksi strategista suunnittelutyötä (vaikutusten arvioinnin näkökulma);
- kehittämällä suunnitelmajärjestelmää joustavaksi niin, että mahdollistetaan aluelähtöisyys suunnitteluvälineiden valinnassa ja uusien strategista suunnittelua vaativien aluekokonaisuuksien tunnistaminen (organisatorinen näkökulma).

Selvityksessä annetaan kuusi suositusta erityisesti maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen ja lain liikennejärjestelmistä ja maanteistä soveltamiseen liittyen:

1. Lakisääteisten suunnitteluinstrumenttien ja yhteistyöfoorumien hallittua yhteispeliä on kehitettävä.
2. Ilmiöpohjaisuus tuo valtio- ja kuntatason väliin moninaisia maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelun strategista yhteensovittamistyötä edellyttäviä alueellisia kokonaisuuksia suurten kaupunkiseutujen ohella. Tämän työn organisoinnissa ja suunnitteluvälineiden valinnassa on tärkeää jättää tilaa aluelähtöisyydelle.
3. Sopimusmenettelyjä tulee kehittää huomioiden erilaiset strategista suunnittelua kaipaavat aluetasot.
4. Kaavojen sisältö-, selvitys- ja arviointivaatimusten tarkoituksenmukaisuutta tulee parantaa huomioiden strategisten kaavojen alue- ja aikaulottuvuudet ja rajakohdemaiset sisällöt.
5. Suunnitteluprosessit tulee pyrkiä tahdistamaan ja suunnitelmat pitämään jatkuvasti ajan tasalla.
6. Valtakunnallisen aluerakenteen ja liikennejärjestelmän kehityskuvatyötä on jatkettava.

YHTÄJALKAA-hanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2019 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Selvityksen ovat toteuttaneet Aalto-yliopisto, Sitowise Oy ja MAL-verkosto.

Lisätiedot:

Hankkeen johtaja, professori Raine Mäntysalo, Aalto-yliopisto, p. 050 512 4525,
raine.mantysalo@aalto.fi

Hankekoordinaattori, tohtorikoulutettava Kaisa Granqvist, Aalto-yliopisto, p. 040 833 7754,
kaisa.granqvist@aalto.fi

Hankkeen ohjausryhmän pj., ympäristöneuvos Petteri Katajisto, ympäristöministeriö, p. 0295 250 120,
petteri.katajisto@ym.fi

Valtioneuvoston yhteisellä selvitys- ja tutkimustoiminnalla (VN TEAS) tuotetaan tietoa päätöksenteon, tiedolla johtamisen ja toiminnan tueksi. Sen toimintaa ohjaa valtioneuvoston vuosittain vahvistama selvitys- ja tutkimussuunnitelma. Selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa julkaistujen raporttien sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä sisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

[Raportti: Strategisuus ja transskalaarisuus liikennejärjestelmäsunnittelun ja alueidenkäytön suunnittelun yhteensovittamisessa](#)

[Julkaisun pysyvä osoite valtioneuvoston julkaisuarkistossa](#)

[Policy Brief: Ilmiölähtöisyydellä kiinni maankäytön ja liikennejärjestelmäsunnittelun yhteensovittamisen ongelmiin](#)

[Hankkeen verkkosivu](#)